

Cezai şartın tenkisinde ölçüt arayışı

Yargıtay daireleri cezai şartın indirilmesinde aynı kanun hükmünden farklı ölçütler çıkarıyor. Bu yazı, TBK m. 182/3 uygulamasını daire bazında karşılaştırıyor.

SA

Prof. Dr. Selim Arat

Konuk yazar • Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi

ÖZ

Cezai şartın tenkisi, borçlunun ekonomik durumu ile alacaklının menfaati arasındaki dengeyi kuran bir hâkim takdiridir. Çalışmada 4. ve 9. Hukuk Dairelerinin 2018–2025 arası kararları taranarak tenkis ölçütlerinin ayrıştığı üç nokta tespit edilmiş; ölçütlerin sıralanmasında birleşen bir çizgi bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: cezai şart, tenkis, TBK m. 182, hâkim takdiri, içtihat ayrılığı

İÇİNDEKİLER

1. Sorunun ortaya konulması
2. Dairelerin ölçüt sıralaması
3. Değerlendirme

1. Sorunun ortaya konulması

Kanun, fahiş cezai şartın hâkim tarafından indirilmesini emreder¹. Hüküm, indirimin hangi ölçütlere göre yapılacağını göstermez; ölçütler içtihatla kurulmuştur. Uygulamada ise dairelerin aynı ölçütleri farklı sırayla tarttığı görülür.

2. Dairelerin ölçüt sıralaması

4. Hukuk Dairesi borçlunun ekonomik durumunu ilk sıraya alır²; 9. Hukuk Dairesi ise iş sözleşmesindeki cezai şartta işçinin korunması ilkesini öne çıkarır. Aradaki fark, aynı miktarın bir dairede yarıya, diğerinde üçte bire indirilmesine yol açmaktadır.

Aranacak olan kararın sonucu değil, sonucu doğuran ölçüttür; ölçüt sıralaması değiştiğinde sonuç da değişir.

3. Değerlendirme

Ölçütlerin kanunda sayılmaması, dairelere geniş bir takdir alanı bırakır. Bu alanın daraltılması için ölçüt sıralamasının içtihadı birleştirme kararıyla belirlenmesi gerekir.

DİPNOTLAR

1. TBK m. 182/3. Hükümün emredici niteliği için bkz. aşağıdaki kaynakça.
2. Yargıtay 4. HD, E. 2021/1234, K. 2022/567, 12.03.2024 tarihli karar.

KAYNAKÇA

Eren, Fikret: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 28. baskı, Ankara 2024, s. 1189–1204.

Oğuzman, Kemal / Öz, Turgut: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. II*, İstanbul 2023, s. 542.

Yargıtay 9. HD, E. 2020/8871, K. 2021/4402.

Bu makaleye atıf: Arat, Selim: "Cezai şartın tenkisinde ölçüt arayışı", *İctihad AI Yazılar*, 12.03.2026, ictihad.ai/makale/cezai-sartin-tenkisi

Bu bir hukuki görüş değildir.